

Dienen. Wat is dat?

Door ds. J.M.D. de Heer

Ziet, Mijn Knecht, Dien Ik ondersteun, Mijn Uitverkorene, in Denwelken Mijn ziel een welbehagen heeft! Ik heb Mijn geest op Hem gegeven; Hij zal het recht den heidenen voortbrengen. Hij zal niet schreeuwen, noch Zijn stem verheffen, noch Zijn stem op de straat horen laten. Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen; met waarheid zal Hij het recht voortbrengen. Hij zal niet verdonkerd worden, en Hij zal niet verbroken worden, totdat Hij het recht op aarde zal hebben besteld; en de eilanden zullen naar Zijn leer wachten. Alzo zegt God, de HEERE, Die de hemelen geschapen, en dezelve uitgebreid heeft, Die de aarde uitgespannen heeft, en wat daaruit voortkomt. Die den volke, dat daarop is, den adem geeft, en den geest dengenen, die daarop wandelen: Ik, de HEERE, heb u geroepen in gerechtigheid, en Ik zal u bij uw hand grijpen; en Ik zal u behoeden, en Ik zal u geven tot een Verbond des volks, tot een Licht der heidenen. Om te openen de blinde ogen, om de gebondenen uit te voeren uit de gevangenis, en uit het gevangenhuis, die in duisternis zitten.

Jesaja 42:1-7

Dienen. Is dat een belangrijke zaak in de Bijbel? Een eenvoudig antwoord is: Pak de concordantie van de Bijbel van ds. Abraham Trommius erbij en zoek 'dienen' op. Direct valt op dat het woord in de Bijbel vaak voorkomt. Maar ook dat er nogal wat woorden in de grondtekst zijn die in onze Statenvertaling met 'dienen' zijn vertaald. Vooral het Grieks kent nogal wat begrippen voor dienen. In dit hoofdstuk proberen we de betekenis van de Hebreeuwse (Oude Testament) en Griekse (Nieuwe Testament) woorden voor dienen op te sporen.

Schepping, val, verlossing

God heeft de mens geschapen om Hem te dienen. En hoewel de mens in de zondeval deze dienst heeft opgezegd, blijft dit scheppingsdoel bestaan. God eist zonder meer dat we Hem dienen. Op tal van plaatsen in de Schrift klinkt dit door. Hoe indringend klonk het Woord van God in de woestijn: 'Den HEERE uw God zult gij vrezen, Hem zult gij dienen' (Deuteronomium 6:13 en 10:20). Het zijn juist deze woorden die de Heere Jezus aanhaalde toen de duivel Hem verzocht in de woestijn (Mattheüs 4:10). Opmerkelijk is dat het Hebreeuwse woord voor dienen al spoedig na de schepping klinkt. De mens krijgt de opdracht de aarde te bouwen (Genesis 2:15). Te dienen staat er letterlijk. Adam en Eva zullen God dienen, maar deze dienst blijkt ook uit de hele handel en wandel van de mens, namelijk in het vervullen van de opdracht die de Schepper gaf.

In dit licht is het zo aangrijpend dat we in Johannes 8:34 lezen: 'Een iegelijk die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde.' Dit woord van Christus tekent ons bestaan. Slaaf van de zonde. Vrijwillig en met vreugde dienen we de zonde. En dat alles om eigen schuld. Nooit kan iemand zichzelf uit deze slavernij verlossen. Het staat er met ons van nature hopeloos voor. Als God geen wonder van genade verheerlijkt, blijven we allemaal vrijwillig de zonde dienen, dienen we, net als het volk van Israël, allemaal onze eigen afgoden (Psalm 106:36).

Is er geen weg om uit deze aangrijpende dienst te worden verlost? Vanuit de mens niet. Al zouden we ons hele leven opofferen om onze naaste te helpen, dan bevrijdt dát ons niet van de dienst der zonde. In Zijn onbevattelijke liefde tot Zijn uitverkoren Kerk heeft God echter een weg willen openen waardoor Zijn uitverkorenen, ook dienaren van de zonde, dienaren van de levende God zullen worden. Om dat mogelijk te maken wilde Christus de schuld van Zijn Bruidskerk op Zich nemen. Zijn Borgwerk vatte Hij samen met de woorden: 'De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen' (Markus 10:45). Hij is dé Knecht des Vaders Die volmaakt heeft gediend, dat wil zeggen: Gods straf gedragen en Gods wet onderhouden. En dat alles als Borg voor Zijn Kerk.

Voor ons allemaal is het zo nodig dat we, op grond van Christus' Middelaarswerk, uit ons dienen van de afgoden, waarin we rustig voortleven, worden verlost en deel krijgen aan Christus. Pas dan, en niet eerder, zullen we God gaan dienen.

Zij die door dit werk van Gods Geest zijn levendgemaakt, krijgen liefde tot God en een hartelijk verlangen om Hem te dienen. Maar ook gaan Gods kinderen leren dat er maar één dienen beantwoordt aan Gods volmaakte eis. Dat is het dienstwerk van Christus, waarvoor Gods Geest plaats maakt. Zo leert de Heere de Zijnen niet alleen: Uit u geen vrucht meer in der eeuwigheid, maar ook: Uw vrucht is uit Mij gevonden.

Dienen in het Oude Testament

Het Oude Testament kent twee werkwoorden waarvan de hoofdbetekenis dienen is. Het eerste, meest algemene werkwoord wordt in het Hebreeuws uitgesproken als *avád*. Dit woord klinkt door in een bijbelse naam als Obed, wat knecht betekent. Ook de namen Abdon en Obadja zijn afgeleid van *avád*. Het tweede werkwoord spreken we uit als *sjérét*. Dit woord heeft vooral betrekking op de eredienst, het dienen bij de ark, het altaar, in tabernakel en tempel.

Opvallend is dat het werkwoord *avád* in het Oude Testament zo vaak voorkomt: meer dan driehonderd keer. Het woord knecht komt nog eens ruim achthonderd keer voor, waarvan zo'n 270 keer in de betekenis knecht Gods, terwijl het zelfstandig naamwoord dienst ruim 150 keer voorkomt. De conclusie? Dienen is in het Oude Testament een heel belangrijk woord, het is niet weg te denken uit het mensenleven; het behoort een grondtrek in ons leven te zijn. Aan mensen die niet kunnen dienen, maar alleen willen heersen, gaat de wereld ten onder. Dat voelen we allemaal aan. En toch... ligt dienen ons van nature niet.

Heer en knecht

In het eerste werkwoord voor dienen klinkt de verhouding van een knecht tot zijn heer door. Een dienaar is iemand die ondergeschikt is aan zijn heer. Hierin ligt overigens niets negatiefs. Bij het woord dienaar of knecht dacht een Israëliet niet in de eerste plaats aan onvrijheid en de strenge hand van zijn heer. Dienaar zijn betekent allereerst dat je hoort bij je heer, dat je zijn eigendom bent en daarmee onder zijn bescherming staat. Vanzelfsprekend betekent dit dat je volstrekt gehoorzaam bent aan je heer, die aan trouwe dienaren vaak veel toevertrouwde. Abraham vertrouwde zijn knecht Eliëzer zelfs het zoeken van een bruid voor zijn zoon Izak toe (Genesis 24:2)!

Een Israëliet ervoer het als een hele eer dienaar te zijn van een vooraanstaand persoon. Wat voelde Itai de Gethiet - zijn naam herinnert eraan dat hij uit de Filistijnse stad Gath kwam, vijandelijk gebied dus - zich bevoorrecht knecht van David te mogen zijn. Dat betekende altijd in de nabijheid van de koning te verkeren, ook als deze moest vluchten (2 Samuël 15:21).

Dienen heeft op zichzelf dus een positieve klank. Dat heeft het zolang de verhouding tussen heer en knecht goed is. Israël heeft het ook anders meegemaakt. Wie denkt niet aan het slavenhuis van Egypte? Elke keer als Gods wet werd voorgelezen, herinnerde de aanhef Israël eraan dat het uit 'Egypteland uit het diensthuis' was uitgeleid. Welk een last hield het dienen van vreemde volken in. De tichelovens van Egypte, de slavendienst van koning Eglon van de Moabieten (Richteren 3:14), of van de koning van Babel (Jeremia 27:6) betekenden een diepe vernedering voor het volk.

De positieve klank van het woord dienen kunnen we overbrengen op het dienen van God. Wat was het voor Adam en Eva een bijzonder voorrecht God hun Heere te mogen én te kunnen dienen. Was er een betere eigenaar denkbaar, was er een betere wet denkbaar dan die God in het hart had gelegd? Wie komt er meer eer toe dan de Schepper van hemel en aarde?

Verstoorde verhouding

In dit licht is de zondeval des te zwarter, is ons bestaan dat God van nature niet wil dienen des te aangrijpender. De verhouding tussen heer en knecht is door de zonde grondig verstoord, de Schepper is onze Rechter geworden, de vrijwillige dienst van God is veranderd in een slavendienst van de zonde. God laat in Zijn wet nog altijd horen dat Hij recht heeft op ons leven, maar onze houding ten opzichte van die wet is zo anders geworden. Wat eens een vrijwillige dienst was, ervaren we als een slavendienst; de bescherming van Gods wet ervaren we als een juk. Ons bestaan is getekend in de woorden van Israël: 'Ik zal niet dienen' (Jeremia 2:20).

Toch blijft God de mens oproepen Hem te dienen. Vele malen klinkt deze oproep in het Oude Testament (Exodus 23:25, Deuteronomium 10:12, 1 Samuël 7:3, Psalm 2:11). Hoe ernstig heeft ook Jozua het volk van Israël, aan de grenzen van het beloofde land, opgeroepen de Heere te dienen. Het werkwoord dienen komt niet minder dan zestien keer voor in Jozua 24. God dienen, dat is Hem erkennen als de enige God en Heere over ons leven, ons alleen aan Hem toevertrouwen. God dienen, dat betekent vanzelf geen afgoden, geen beelden van hout of steen dienen. Zo staat het toch in het tweede gebod: 'Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen...'

Willen we een voorbeeld zien van wie de mens door de zondeval is geworden, dan zouden we de geschiedenis van het oude Israël eens rustig moeten lezen. Keer op keer bezweek het volk onder de verzoeking om andere goden te dienen (Deuteronomium 29:26, Richteren 10:6, 1 Samuël 12:10, 2 Koningen 17:12, 41, Jeremia 8:2, Ezechiël 20:39). Het vertrouwde zichzelf toe aan dode beelden, aan goden die niet bestaan. Laten we eens indenken wat dat betekent. Gods scheepsel dient de uitvindingen van de satan, Gods grote tegenstander. Zal de Heere deze zonde niet hoog opnemen? Zou Hij zulke opstandige mensen kunnen aanzien? Is dat onze levensnood geworden?

Herstelde verhouding

En toch, ondanks dit alles, lezen we in het Oude Testament over Abraham, Izak en Jakob als Gods knechten (Exodus 32:13, Deuteronomium 9:27). We lezen tot veertig keer toe over Mozes de knecht

Gods (bijvoorbeeld Exodus 14:31, Numeri 12:7, 8). De Heere noemt Zelf Job Zijn knecht (Job 1:8) en spreekt over de profeten als Zijn knechten (1 Koningen 14:18, 15:29).

Uit deze namen blijkt duidelijk dat het hier gaat over kinderen van God, over mensen die door een genadewonder Gods uit het slavenkamp van de duivel zijn bevrijd en van koning zijn veranderd. Hoe hoog bevoorrecht zijn zij! Zij hebben een God in de hemel Die hun Heere, hun Eigenaar is. Die God mogen zij dienen én aanroepen in de nood.

Juist dit laatste klinkt door in de psalmen. We horen David bidden: 'Verlos Uw knecht, die op U vertrouwt' (Psalm 86:2); we horen een andere dichter zingen: 'Och, HEERE, zekerlijk ik ben Uw knecht' (Psalm 116:16), terwijl we uit de mond van de pelgrims op weg naar Jeruzalem de belijdenis horen: 'Zie, gelijk de ogen der knechten zijn op de hand hunner heren, gelijk de ogen der dienstmaagd zijn op de hand harer vrouw; alzo zijn onze ogen op den HEERE onzen God' (Psalm 123:2). Zo bidden alleen zij die eigen krachten hebben verloren, zij die geleerd hebben totaal afhankelijk te zijn van Gods hulp.

De Knecht des HEEREN

We moeten ons afvragen, hoe het mogelijk is dat zondaren die de dienst van God hebben opgezegd, weer knecht van God worden. Hoe kan God afvalligen 'in dienst nemen'?

Dat kan alleen om het werk van de Middelaar, dé Knecht des HEEREN. Hij heeft de schuld van de opstand van de uitverkorenen willen dragen. Ten diepste is er maar Eén geweest Die gediend heeft, Die volmaakt gehoorzaam is geweest aan de wil van Zijn Vader. In dit dienstwerk heeft Christus ook een voorbeeld van het ware dienen nagelaten.

De schoonheid van Hem Die sprak: 'Ik ben niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen,' werd eeuwen daarvoor al bezongen door de profeet Jesaja in zijn liederen over de Knecht des HEEREN (Jesaja 42:1-7, 49:1-9, 50:4-11 en 52:13-53:12). Het is een dienen door de Geest Die op Hem rustte (Jesaja 42:1), een dienen overeenkomstig Gods recht (Jesaja 42:1), een dienen in stilheid (Jesaja 42:2), een dienen ten goede van verbrokenen van hart, van blinden en gevangenen (Jesaja 42:3 en 7). Het is een dienen waarvan de kracht tot aan het einde van de aarde gevoeld zal worden (Jesaja 49:6).

In het bijzonder heeft Jesaja gezongen van het lijden van deze Knecht, Die in het diepste lijden gewillig bleef om te dienen (Jesaja 50:5-6). Wie denkt niet aan Jesaja 53, waarin de profeet heeft gesproken over het borgtochtelijke lijden en sterven van Christus? Wie zou bij dienen denken aan veracht, geplaagd, verwond en verbrijzeld worden (Jesaja 53:3-5)? Hoort dit bij dienen? Ja, het hoort er wezenlijk bij.

Het dienen van de Borg betekende een zwijgen onder het onrecht, een buigen onder de straf en het aanvaarden van de vloek van de dood (Jesaja 53:7-8, 12) om schuldoffer te kunnen zijn (Jesaja 53:10) voor Zijn Kerk die de schuld van de opstand tegen God met zich meedraagt. Op dit dienen zal Christus loon ontvangen. Welk loon? Zondaren die gewillig worden gemaakt om te dienen.

Dienen in het heiligdom

Over het tweede werkwoord voor dienen in het Oude Testament - *sjérét* in het Hebreeuws - kunnen we kort zijn. Het woord komt minder vaak voor, hoewel altijd nog een kleine honderd keer. Dit werkwoord ziet in het bijzonder op het dienen in Gods heiligdom. Overigens wordt ook het werkwoord *avád* weleens gebruikt voor de eredienst. Zo dienden de Levieten Aäron de hogepriester en bedienden zij de dienst van de tabernakel (Numeri 3:7, 8; 4:23, 30). Opmerkelijk is dat dienen hier verbonden is met strijd. Aan de andere kant wordt *sjérét* ook wel gebruikt voor Jozua als dienaar van Mozes en voor Elisa als dienaar van Elia.

Welk een hoog voorrecht viel de stam van Levi ten deel toen de Levieten werden aangesteld als dienaren van de priesters. Nog meer in het bijzonder wordt van het nageslacht van Aäron gezegd dat zij het priesterambt zullen bedienen (Exodus 30:20). Het waren de Levieten die zich niet hadden gebogen voor het gouden kalf, noch het hadden gediend. Het werd waar, wat God beloofde in het tweede gebod: Hij deed barmhartigheid aan duizenden dergenen die Hem liefhadden en Zijn geboden onderhielden. Voortaan mochten de Levieten de Heere dienen in het heiligdom.

Samengevat heet het werk van de Levieten dan ook het bedienen van de tabernakel en zijn gereedschap (Numeri 1:50). Dit klinkt eenvoudig, maar het houdt veel in. Het was geen kleinigheid om in de woestijn de tabernakel telkens af te breken, te versjouwen en weer op te bouwen. Het was een hele organisatie die David in het beloofde land opzette om de dienst van de tempel te regelen: zangers - zij dienden voor de ark, zo lezen we in 1 Kronieken 16:37 - portiers, schatbewaarders, allen kregen ze een plaats in de dienst des Heeren.

Kenmerkend voor het dienen van priesters en Levieten is dat hun dienst zo nauwkeurig werd omschreven. De Heere heeft, met eerbied gesproken, niet afgewacht hoe zij hun dienstwerk zouden invullen. Nee, hoofdstukken lang lezen we in Leviticus en Numeri hoe de priesters en Levieten hun dienstwerk moesten vervullen. Er werd niets aan hun eigen inzichten overgelaten. Dienen in Gods Koninkrijk kan niet samengaan met het doordrukken van eigen ideeën. Dat is ten diepste een dienen van het eigen ik, ofwel afgodendienst.

Dienen in het Nieuwe Testament

Het Grieks van het Nieuwe Testament kent verschillende woorden voor dienen. De Hebreeuwse begrippen voor dienen en dienaar vinden we in het Grieks terug in de woorden *douleuo* en *doulos*. We zagen dat een knecht totaal afhankelijk is van zijn heer, geheel tot zijn beschikking staat en zich onvoorwaardelijk aan hem onderwerpt. Deze gedachte klinkt in het bijzonder door in de aanhef van de brieven van Paulus die zich een dienstknecht van Christus noemt (Romeinen 1:1, Filippenzen 1:1).

Maar in het bijzonder zien we in het Nieuwe Testament het voorbeeld van Christus, Die de profetie van Jesaja over de Knecht des HEEREN volkomen in Zich heeft vervuld. 'De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen' (Markus 10:45, zie verder hoofdstuk 3 van dit boekje). De Zoon van God nam de gestalte van een dienstknecht aan (Filippenzen 2:6, 7, zie verder hoofdstuk 2), ja gaf Zijn leven tot een losprijs voor Zijn Bruidskerk.

Voor de discipelen werd Christus' dienstwerk op een onvergetelijke wijze zichtbaar tijdens de voetwassing. De Meester deed het werk van een knecht! 'Want Ik heb u een voorbeeld gegeven', sprak Christus, 'opdat gelijkerwijs Ik u gedaan heb, gijlieden ook doet'. Liefdevol onderwees Hij Zijn hardleerse discipelen die aan dezelfde tafel nog twistten wie de meeste was. 'Ik ben in het midden van u', sprak de Borg, 'als Eén die dient' (Lukas 22:24-27, zie verder hoofdstuk 4).

De minste plaats

Juist in dit voorbeeld van de dienende Borg krijgt het woord dienen in het Nieuwe Testament een bijzondere kleur. Dienen leert Gods kind als hij de laagste plaats als een ereplaats gaat zien. Waarom? Omdat hij zelfs de minste plaats in het Koninkrijk Gods heeft verzondigd. Met dit doel wees Paulus de gemeente van Filippi op de dienstknechtgestalte van Christus. Opdat zij de ander uitnemender zouden achten dan zichzelf (Filippenzen 2:3).

Hoe geheel anders is het leven van een mens van nature. In donkere kleuren tekent het Nieuwe Testament het dienen van ons allen, als de Heere geen wonder van genade heeft verheerlijkt. Dan zijn we dienaren van de zonde (Romeinen 6:16, 20), dienaren van onze begeerten en wellusten (Titus 3:3), van vreemde goden (Galaten 4:8), van de verdorvenheid (2 Petrus 2:19). Dan dienen we tot verderfenis, dat is de eeuwige ondergang (Romeinen 8:21).

Alleen door het wederbarende werk van Gods Geest zal Christus' dienen zichtbaar worden in een mensenleven. Zulke mensen worden geen eigen baas, gelukkig niet. Ze zijn nog altijd dienaren, alleen niet meer van de zonde, maar van de gerechtigheid (Romeinen 6:18), ja van Christus Zelf (Romeinen 14:18 en Kolossenzen 3:24). Op deze wijze is ook Paulus een dienaar van Christus, geheel en al eigendom van Hem en daarom geheel en al aan Hem onderworpen.

Dienen als eer

Drie andere woorden voor dienen in het Nieuwe Testament vragen nog onze aandacht. Het zijn in het Grieks *diakoneo*, *latreuo* en *leitourgeo*. Overigens had in de tijd van het Nieuwe Testament de Griek zelf een hekel aan dienen. Er was maar één dienst die bij hem hoog stond aangeschreven: de vrijwillige staatsdienst. Verder verachtte hij dienend werk. Dat was iets voor slaven. Tekent dit niet de mens? Zelfbeschikking, vrij zijn, onwetend dat de ware vrijheid ligt in het dienen van God.

De Bijbel gaat - toen ook al - dwars tegen deze tijdgeest in door dienen juist in het hart van het leven van een waar christen te zetten. Een christen is niet meer dan een dienaar, het moet hem een eer zijn een positie te hebben ontvangen waarin hij totaal afhankelijk is van Gods genade en leiding.

Heel dicht bij het woord knecht ligt het Griekse woord *diakonos*, waarin ons woord diaken doorklinkt. Het bijbehorende werkwoord is *diakoneo*. Dit woord ziet in de eerste plaats op de hulp van mensen aan medemensen. Nu moeten we deze hulp niet oppervlakkig uitleggen. Het is immers juist dit woord voor dienen dat Christus in Zijn mond nam toen Hij zei dat de Zoon des mensen gekomen is om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen. Christus' liefde tot Zijn zondige bruidskerk kostte Hem alles.

Voor dit dienen van Christus maakt de Heilige Geest plaats. Hij doet Gods kind inleven dat zijn bestaan zonde is voor God, dat onder al zijn dienen tekort staat, dat het van zijn kant een verloren zaak is. Wat krijgt Christus voor zulken waarde als dezelfde Geest het oog van het geloof buiten zichzelf doet slaan op deze enige Zaligmaker.

Alleen in Hem krijgen Gods kinderen een dienend leven. Zulk dienen betekent zichzelf geven tot welzijn van de naaste, voor het tijdelijke, maar bovenal voor het geestelijke en eeuwige welzijn. In het bijzonder is dit dienen gericht op het lichaam van Christus, de gemeente die Hij kocht met Zijn bloed.

Breed veld

Over dit dienen lezen we van de eerste christengemeente. De rijken bedienden de armen uit hun goederen (Handelingen 4:32), zodat de arme weduwen dagelijks bediend werden, dat wil zeggen ze kregen dagelijks wat ze nodig hadden (Handelingen 6:1). Opvallend is dat in hetzelfde Handelingen 6 ook de prediking van Gods Woord bediening wordt genoemd (Handelingen 6:4). Dit laat zien dat het ware dienen nooit alleen op tijdelijke noden is gericht.

Ook de jonge christengemeenten in Europa hadden dienen geleerd. Paulus hield een collecte voor de arme moedergemeente in Jeruzalem. De apostel noemde deze collecte een bediening (2 Korinthe 9:13). In deze bediening nu gaven de christenen uit Macedonië niet zomaar een gift, maar ze gaven zo overvloedig dat Paulus verwonderd schrijft dat ze zichzelf gaven 'eerst aan den Heere en daarna aan ons'. Het echte dienen ontziet de portemonnee niet! Kwam dat uit de mensen zelf op? Was het een gevoel van medelijden? Allerminst, vervolgt Paulus, ze deden dat door de wil Gods (2 Korinthe 8:4, 5, zie verder hoofdstuk 9).

We merken al op dat dit dienen veel breder is dan het geven van geld aan de armen. In de brieven van Paulus is dienen een samenvatting van al het werk ten behoeve van de verspreiding van het Evangelie en de opbouw van de gemeente Gods. Tot dit werk der bediening schenkt Christus aan de kerk ambtsdragers (Efeze 4:11, 12). Om Zijn gemeente te vergaderen en te bouwen zendt Hij Zijn knechten om de gemeenten te dienen door de prediking van het Woord (Romeinen 11:13, 2 Korinthe 4:1, 6:3). Op deze wijze is Paulus een dienaar van de gemeente (Kolossenzen 1:25, zie verder hoofdstuk 6). Zo roept Petrus de christenen op hun gaven te bedienen aan anderen (1 Petrus 4:10, zie verder hoofdstuk 8). Wie dat doet, is een goede uitdeler der menigvuldige genade Gods. Hieruit blijkt te meer dat het ware dienen een genadewerk is. Wie die geestelijke gave in de weg van wedergeboorte en geloof niet heeft gekregen, kan anderen ook niet bedienen in de diepe betekenis van het Woord. En al veel minder kunnen we uit ons werk in Gods Koninkrijk concluderen dat we ware dienaren zijn. Dat is een punt van onderzoek voor ons allemaal. Hoe staat het met mij persoonlijk ten opzichte van God?

Dienen met het hart

Het tweede werkwoord voor dienen in het Nieuwe Testament is *latreuo*. Dit woord steekt in het bijzonder af naar de gesteldheid van het hart. Oorspronkelijk betekende *latreuo* het verrichten van godsdienstige handelingen in het heiligdom. Over zulk dienen lezen we vooral in de brief aan de Hebreëen (8:5, 9:9, 10:2, 13:10). In het Nieuwe Testament kreeg het woord echter vooral de betekenis van de innerlijke houding van het dienen en vrezen van God. Voor de dienst in de tempel werd ook wel het Griekse woord *leitourgeo* gebruikt, waarop we nog terugkomen.

Aangrijpend is dat het werkwoord *latreuo* in het Nieuwe Testament zowel voor de afgodendienst (Handelingen 7:42, Romeinen 1:25) als voor het dienen van de Heere (Handelingen 24:14, Filippenzen 3:3) gebruikt wordt. Ook hier trekt Gods Woord een scheidslijn. Met één woord wordt een tweërlei dienen uitgedrukt. Er zijn ook maar twee soorten mensen. God welbehaaglijk dienen (Hebreëen 12:28) is een vrucht van de inlijving in Christus, zulk dienen kan alleen in Hem, de Middelaar van het Nieuwe Testament en door het bloed der besprenging (Hebreëen 12:24). Met minder kan het niet, want onze God is een verterend vuur (Hebreëen 12:29). Doet dit ons niet denken aan de woorden van Jozua: 'Gij zult den HEERE niet kunnen dienen, want Hij is een heilig God; Hij is een ijverig God, Hij zal uw overtreding en uw zonden niet vergeven' (Jozua 24:19).

Pijnlijk is de bevindelijke doorleving van deze werkelijkheid. Ik kan onmogelijk God waarlijk dienen, met al mijn dienen sta ik schuldig voor de heilige God en ben ik waard verteerd te worden. Gods Kerk leert hier 'amen' op zeggen. Dan is het van hun kant een verloren zaak. Maar in die weg opent Gods Geest ook het oog des geloofs voor de Middelaar en mogen ze uit Hem het ware dienen leren. Zij krijgen begeerte om zichzelf aan de Heere te geven tot een levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande. Paulus noemt dit een redelijke godsdienst (Romeinen 12:1). Dat is een geestelijk offeren van zichzelf, zo leggen de kanttekeningen deze tekst uit. Over zulk dienen gaat het in het vervolg van dit boekje. Gelukkig wie uit genade dit dienen geleerd heeft.

De liturgie

In het derde werkwoord voor dienen, *leitourgeo*, klinkt ons woord voor liturgie door. Voor de oude Griek had dit woord vooral betekenis voor de politiek. Wie vrijwillig zijn krachten gaf in de politiek diende het land. Naderhand werd het woord betrokken op de dienst van de priesters in een heiligdom. Op deze wijze komt het woord in het Nieuwe Testament voor.

In het Nieuwe Testament is alles gericht op de priesterdienst van de Hogepriester van het nieuwe verbond, Christus. Hij heet in de brief aan de Hebreëen dan ook een 'Bedenaar des heiligdoms, en des waren tabernakels' (Hebreëen 8:2). Deze tekst toont ons hoe we het ware dienen, de echte 'liturgie' moeten zien. Daarin overheersen niet de vormen!

Het dienen van Christus stijgt ver uit boven de dienst van de priesters in tabernakel en tempel. Hij heeft 'zoveel uitnemender bediening' gekregen (Hebreëen 8:6), Hij heeft een volkomen offer gebracht toen Hij aan het vloekhout op Golgotha Zichzelf offerde aan Zijn Vader.

Nu begrijpen we ook dat Paulus, als hij zich een dienaar van Christus noemt, het woord liturg gebruikt (Rom. 15:16). Paulus, uit de stam van Benjamin, mag een priesterdienst vervullen. In het heilige mag hij niet komen. Dat hoeft ook niet meer. De oudtestamentische schaduwdienst is immers in Christus vervuld. Bloed van stieren en bokken mag niet eens meer worden gebracht. Het komt nu aan op de geestelijke offerande van een gebroken hart.

Het volmaakte dienstwerk

Als God een zondaar in de wedergeboorte uit de oude stam Adam afsnijdt en in de nieuwe stam Christus inplant, legt Hij een verlangen in het hart God en de naaste te dienen. Dus niet meer het eigen ik. In deze weg wordt het eigen ik juist afgebroken. God ontdekt Zijn kinderen meer en meer aan de oude mens die nog zo veel op zichzelf is gericht. Tegelijkertijd werkt Hij liefde om niet meer zichzelf maar God te dienen. Dit zijn de twee delen van de waarachtige bekering (Heidelbergse Catechismus, zondag 33). Komt er een moment dat Gods kinderen durven zeggen dat ze het ware dienen hebben geleerd? De Heere Jezus heeft Zelf antwoord gegeven op deze vraag: 'Alzo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten; want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen' (Lukas 17:10, zie verder hoofdstuk 10).

Gods kinderen leren juist meer en meer dat hun leven zo ver verwijderd is van het doel Gods, namelijk Hem met een volmaakte, vrijwillige liefde dienen en vrezen. Dat geeft verdriet in hun leven. Dat drijft uit tot Christus tot verzoening van de schuld en reiniging van het leven. Dat doet bidden: O Zoon, maak ons Uw beeld gelijk.

Voor zulke geestelijke worstelaars heeft God in Zijn Woord een rijke belofte weggelegd. Die lezen we in de laatste tekst in de Bijbel waar over dienen wordt gesproken. Op het eenzame eiland Patmos heeft Christus aan Johannes laten zien wat de toekomst is van Gods Kerk. Zij zullen in het nieuwe Jeruzalem mogen wonen. Wat is het voornaamste van de erfenis die hen daar wacht? Ook dat heeft God aan Johannes laten zien: 'En de troon Gods en des Lams zal daarin zijn en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen' (Openbaring 22:3). Daar zullen zij nooit bedroefd zijn omdat hun dienen onvolmaakt is. Daar zullen degenen die in dit leven dienen hebben geleerd, eeuwig mogen dienen. Tot eer van de Drie-enige God.

Vragen

1. Ervaar je wel eens een tegenstelling tussen het dienen van God en het dienen van de naaste? Is het dienen van de naaste ook dienen van God Zelf? Zie Efeze 6:5-7.
2. In Jozua 24 geeft het volk van Israël antwoord op de vraag wie zij willen dienen: Neen, maar wij zullen de HEERE dienen. Hoe kon het volk dat zeggen, terwijl Jozua hen voorhield dat ze de HEERE niet konden dienen (vers 19)?
3. Mensen willen van nature liever heersen dan dienen. Maar is er ook een goed verlangen om te heersen en een verkeerd verlangen om te dienen?
4. De Levieten mochten God niet dienen naar eigen inzicht. Maar hoe weet je nu of je dient naar eigen inzicht of naar Gods wil?
5. Als je een verlangen hebt om God te dienen, wil dat dan ook zeggen dat de Hij je Heere is en jij Zijn eigendom?

Deze bijbelstudie is onderdeel van een serie van tien bijbelstudies over het thema 'Dienen'. De serie is in 2005 uitgegeven door BN, JBGG en ZGG.